

Małgorzata Rożyńska

Szkoła wobec uczniów z dysleksją

Filozofia szkoły przyjaznej uczniom z dysleksją powinna zmierzać w kierunku osiągnięcia sukcesu, a nie unikania niepowodzenia. Wymaga to od dyrekcji i każdego nauczyciela odpowiedniej wiedzy, otwartości, tak by każdy potrafił rozpoznać dziecko ryzyka dysleksji oraz wiedział, jaką strategię należy zastosować, aby jak najlepiej pracować z tym dzieckiem.

Dla zwiększenia skuteczności oddziaływań szkoła powinna nawiązać kontakt z osobami i instytucjami fachowo udzielającymi pomocy dzieciom z dysleksją (np. poradnia psychologiczno-pedagogiczna, Polskie Towarzystwo Dysleksji).

Dobrze zaplanowana i przemyślana „szkolna polityka” wobec zagadnienia dysleksji może powodować, że problemy będą o wiele łatwiejsze do pokonania.

W szkołach, które są świadome problemu dysleksji, dzieci dyslektyczne mogą uczyć się z sukcesem. Edukacja może być pozytywną siłą – energią dla każdego, bez obniżania standardów wymagań czy pozostawiania kogoś z tyłu. Działanie pedagogów w wyobraźnię, zaangażowaniem w oparciu o partnerską współpracę z rodzicami może zakończyć się powodzeniem dla każdego ucznia z dysleksją.

Wielu nauczycielom może wydawać się trudne, aby kształcić z powodzeniem wszystkich uczniów, w tym również tych z dysleksją. Tymczasem wdrożenie prostych działań, opisanych poniżej, w każdej szkole może usprawnić i udoskonalić nauczanie i uczenie się wszystkich dzieci jednocześnie.

Koordinator wspierający uczniów z dysleksją

Pełen sympatii, wykazujący zrozumienie, mający wiedzę i dobrą znajomość problemu koordinator (nauczyciel, pedagog szkolny, terapeuta), który posiada taki status wewnątrz szkoły, odpowiedzialny jest za udzielanie wsparcia uczniom ze specyficznymi trudnościami w uczeniu się. Jego pomoc może być bardzo efektywna i skuteczna.

Jednakże koordinator wymaga specjalnego szkolenia i doświadczenia, aby w pełni rozumieć zasięg i obszar trudności w uczeniu się osób z dysleksją.

Jest odpowiedzialny za dokonanie oceny trudności dzieci, przygotowywanie indywidualnych programów nauczania, a następnie udzielanie pomocy potrzebującym, poprzez włączanie ich do wytężonej i intensywnej pracy na zajęciach terapeutycznych uwzględniających wielozmysłowe uczenie się.

Koordinator powinien również być w ścisłym kontakcie z wychowawcami i nauczycielami przedmiotu, a także dostarczać pomysłów i materiałów, jak najlepiej pomóc uczniom pokonać trudności na zajęciach edukacyjnych.

Koordinator może także aranżować systematyczne spotkania pomiędzy rodzicami, nauczycielami i specjalistami (również spoza szkoły), aby dzielić się pomysłami i koordynować strategie wsparcia. Pozwoli to wszystkim zaangażowanym pracować razem jako zespół.

Praktyczne wskazówki dla koordynatora

1. Porozmawiaj z nauczycielami uczącymi dziecko na temat przejawów trudności w nauce występujących na zajęciach szkolnych.
2. Porozmawiaj z rodzicami i dzieckiem o trudnościach, które towarzyszą mu w szkole i w domu podczas nauki. Dowiedz się, na czym polegają, przejrzyj zeszyty dziecka i prace literackie, plastyczne. Zdobądź informacje na temat sposobów radzenia sobie z trudnościami przez dziecko. Ustal wzajemne oczekiwania.

3. Pomóż zrozumieć rodzicom, czym objawia się ryzyko dysleksji, dysleksja oraz jakie są możliwe sposoby udzielania pomocy.
4. Rozważ z rodzicami możliwość rozpoznania problemu w poradni psychologiczno-pedagogicznej, przedstaw korzyści kompetentnej diagnozy.
5. Przedstaw formy pomocy, na które dziecko może liczyć w szkole i na sprawdzianie czy egzaminie.
6. Wyjaśnij, na czym polegają zajęcia korekcyjno-kompensacyjne, jaki jest ich cel.
7. Zaproponuj rodzicom i dziecku zawarcie kontraktu dotyczącego dobrej współpracy, pomocnego w osiągnięciu sukcesu szkolnego dziecka.

Szkolenie nauczycieli

Jeżeli szkoła jako priorytet zamierza zapewnić sukcesy i osiągnięcia wszystkim swoim uczniom, to koniecznością jest systematyczne zdobywanie wiedzy na temat dysleksji przez każdego nauczyciela.

Wychowawcy i nauczyciele poszczególnych przedmiotów powinni uczestniczyć w regularnych spotkaniach o charakterze informacyjnym i szkoleniowym w celu poznania i zrozumienia problemu dysleksji oraz zaznajomienia się z możliwościami modyfikowania metod nauczania oraz uwzględnienia różnych stylów uczenia się uczniów wewnątrz ich klas.

Świadomy nauczyciel

Środowisko szkolne może uczniom sprzyjać w osiąganiu sukcesów bądź niepowodzeń, w szczególności tym z dysleksją. Świadomy nauczyciel potrafi stworzyć korzystne warunki do udanego uczenia się dla wszystkich dzieci, nie tylko tych z dysleksją.

Sposoby i strategie sprzyjające uczeniu się ucznia z dysleksją:

- Zachęcaj uczniów do świadomego dokonywania oceny metody, jakiej będą używać do uczenia się.
- Upewnij się, że dyslektyczne dziecko siedzi we właściwym miejscu w stosunku do tablicy i obok odpowiedniej osoby, dla maksymalnej koncentracji.
- Rozpoczynaj każdą lekcję od zarysowania zakresu treści i zakończ podsumowaniem.
- Naucz uczniów sporządzania dobrych notatek i sprawdzaj, jak oni je robią.
- Zachęcaj do stosowania metod czytania, aby wyszukać informacje – przeczytać pobieżnie i pilnie prześledzić wzrokiem „słowo za słowem”.
- Zachęcaj uczniów do pisania krótkich wniosków pod koniec każdego tematu czy dyskusji, a także podsumowania odnoszącego się do całości rozdziału, w ten sposób uczeń posiada gotowe notatki do powtórzenia.
- Przed sprawdzianem sprawdź, czy uczniowie mają kompletne notatki. Zaproponuj, żeby pytali ciebie o pominięte, opuszczone i niezrozumiałe dla nich punkty lub prosili o pomoc w wyjaśnieniu nieczytelnych notatek.
- Przypominaj uczniom o efektywnych powtórkach i ćwicz z nimi techniki egzaminacyjne.
- Upewnij się, że dzieci dyslektyczne wiedzą o tym i ubiegają się o udogodnienia na egzaminie z odpowiednim wyprzedzeniem czasowym.
- Poinformuj dzieci o miejscach, gdzie mogą uzyskać pomoc i poradę od profesjonalisty, który rozumie problem dysleksji.
- Jeśli wiesz, że dziecko może lepiej wykonać zadanie, nie akceptuj pracy na niższym poziomie. Stawiaj przed nim zadania, a ono zrozumie, czego się oczekuje i jak praca może być udoskonalona lub poprawiona.

Warunki sprzyjające uczeniu się na lekcji:

- Szukaj okazji do pochwał i budowania samooceny.
- Oczekuj sukcesu.
- Oceniaj prace pisane w klasie pod względem zawartości, a nie ortografii; koncentrowanie się na obydwu rzeczach w tym samym czasie może być niemożliwe dla uczniów z dysleksją.
- Oceniaj pozytywnie – zaznaczaj to, co jest dobre niż skreślaj to, co jest złe, doceniaj także wysiłek, jaki został włożony w pracę.
- Sprawdzaj wiedzę ustnie, kiedy tylko jest możliwość.
- Pamiętaj, że odrabianie prac domowych zajmuje dużo więcej czasu uczniom z dysleksją i dlatego mogą być niekompletne.
- Pomagaj uczniom odkrywać ich własny styl uczenia się.
- Pozostawiaj notatki na tablicy tak długo, jak to jest możliwe – dysleksja przyczynia się do dłuższego czasu przepisywania.
- Zapisuj starannie notatkę na tablicy. Używaj kolorowej kredy do zapisywania różnych fragmentów tekstu na tablicy, to ułatwia uczniom dokładne przepisywanie.
- Zapisuj na tablicy wyrazy kluczowe w sposób czytelny, wyraźnie.
- Upewnij się, że dziecko dobrze widzi zapis na tablicy.
- Przeznaczaj odpowiednio dużo czasu na to, żeby uczeń mógł przepisać zadanie domowe.
- Przygotuj kserokopię podsumowujących krótkich notatek, lecz rozdawaj je pod koniec lekcji, aby uczniowie uważnie słuchali, zamiast je czytać.
- Przygotuj listę kluczowych pojęć dla twojego przedmiotu.
- Stosuj arkusze ćwiczeń przygotowane komputerowo lub odręcznie w sposób przejrzysty, tzn. w szerokich polach z odpowiednim odstępem (np. co drugą linię).
- Mów z twarzą zwróconą do klasy i utrzymuj kontakt wzrokowy, żeby skupić uwagę uczniów.
- Rozbij złożone instrukcje na proste i zrozumiałe części.
- Minimalizuj wszelkie zakłócenia lekcji (np. szmer, rozproszenie, znużenie, zmęczenie).
- Ważne instrukcje formułuj jasno i zwięźle.
- Zachęcaj uczniów do nauki własnej z wykorzystaniem technik audiowizualnych – magnetofonu do nagrywania mowy, komputera do pisania tekstu.
- Zachęcaj i wprowadzaj „pomoc koleżeńską”.

Przeciwwskazania, zabrania się:

- Nie kpiluj, nie ośmieszaj i nie bądź uszczypliwy, nie stosuj sarkazmu („Nie, ty znowu! Ty znowu swoje!”).
- Nie zmuszaj dziecka z dysleksją do czytania na głos, jeśli nie jest chętne.
- W pisemnej pracy oznaczaj tylko ilość błędów na marginesie, nie podkreślaj ich czerwonym długopisem, ponieważ błędy się utrwalają, a ponadto jest to szczególnie zniechęcające i deprymujące dla ucznia.
- Nie każ dziecku z dysleksją przepisywać pracy jeszcze raz.
- Nie porównuj dziecka z dysleksją z innymi uczniami lub jego rodzeństwem.
- Nie mów zbyt szybko – uczeń z dysleksją ma trudności z zapamiętaniem i zrozumieniem szybkiej mowy.
- Nie ignoruj sygnałów, że dziecko traci koncentrację uwagi albo nie rozumie.
- Nie pracuj z dzieckiem przez długi czas bez przerw.
- Nie oczekuj zawsze natychmiastowej odpowiedzi, daj dziecku czas na zastanowienie i zebranie myśli.

Bibliografia:

1. Bogdanowicz M., Adryjanek A., Uczeń z dysleksją w szkole. Poradnik nie tylko dla polonistów, Wydawnictwo Pedagogiczne OPERON, Gdynia 2004.
2. Bogdanowicz M., Adryjanek A., Rożyńska M., Uczeń z dysleksją w domu. Poradnik nie tylko dla rodziców, Wydawnictwo Pedagogiczne OPERON, Gdynia 2007.
3. Bogdanowicz M., O dysleksji, czyli specyficznych trudnościach w czytaniu i pisaniu- odpowiedzi na pytania rodziców i nauczycieli, Linea, Lubin 1994.
4. Bogdanowicz M., Ryzyko dysleksji. Problem i diagnozowanie, Wydawnictwo Harmonia, Gdańsk 2003.
5. DYSLEXIA. Strategies for Success In Schools, DYSPEL asbl The Dyslexia and Special Needs Support Group Luxembourg 2002
6. Fisher R., Uczymy jak się uczyć, WSiP, Warszawa 1999.
7. Gąsowska T., Pietrzak- Stępkowska Z., Praca wyrównawcza z dziećmi mającymi trudności w czytaniu i pisaniu, WSiP, Warszawa 1984.
8. Grabałowska K., Jastrząb J., Mickiewicz J., Wójcik M., Ćwiczenia w czytaniu i pisaniu, Dom Organizatora, Toruń 1994.
9. Jak pomóc dziecku z dysortografią, pod red. Turewicz W., Ośrodek Doskonalenia Nauczycieli, Zielona Góra 2000.
10. Logopedia. Pytania i odpowiedzi, pod red. Gałkowski T. ,Jastrzębowska G. Wydawnictwo Uniwersytetu Opolskiego, Opole 1999.